

Identiteetti puhuttaa teollisuusperinnön vaalijoita

Kansainvälinen konferenssi Riassa 19.–21.09.2002

Tuija Mikkonen

Riian kaupunki järjesti syyskuussa Euroopan kulttuuriperintöpäiviin liittyvän kansainvälisen konferenssin teemaan Industrial Heritage in Modern Urban Environment. Järjestelyihin osallistuivat Riian kaupungin ohella Industrial Heritage Platform -projekti, Norrköpingin kaupunki, Latvian ja Riian antikvaarivirastot sekä Riian tekninen korkeakoulu. Konferenssi oli samalla Riian ja Norrköpingin kaupunkien puolitoistavuotisen teollisuusperintöön keskittyvän yhteistyöprojektin päätöstilaisuus. Norrköpingin edustus konferenssissa olikin runsas. Konferenssijärjestelyt sujuivat teknisesti erittäin joustavasti. Ainoana puutteena voin mainita hieman liian tiukan ohjelman, jossa ei jäänyt aikaa keskusteluun tai puheenvuorojen herättämiin kysymyksiin.

Varsinaisen luentopäivän kuluessa kuultiin yhteensä 20 puheenvuoroa neljässä peräkkäisessä istunnossa. Latviaa, Ruotsia, Puolaa, Norjaa, Suomea ja Viroa edustavat luennoitsijat olivat pääosin teollisuusperinnön parissa työskenteleviä asiantuntijoita, mutta myös pää-

töksentekijöiden ääniä kuultiin (mm. Tukholman kaupunginhallituksen puheenjohtaja ja Riian kaupunginhallituksen varapuheenjohtaja). Konferenssiin liittyi tutustumiskäyntejä Riian teollisuusperintökohteissa sekä kolmen tunnin laivaristeily Daugava-joella. Riian satama-alue Daugava-joen suistossa osoittautuikin hämmästyttävän laajaksi. Rahtisatamat ovat tosin nykyisellään vajaakäytössä, joten joenranta-alueita löytyy runsaasti alueita uudiskäyttöön. Luentojen välityksellä luotiin katsaus pohjoisen Euroopan teollisuusperintöön lukuisien esimerkkien kautta, sekä esiteltiin Riian ja Norrköpingin kaupunkien keskinäistä yhteistyötä. Isäntämaan luennoitsijat kertoivat teollisuusperinnön merkityksestä Riian kaupunkikuvassa, energia- ja teleliikennemuseoista, karttojen merkityksestä menneisyyden kuvaajina, kirjapainohistoriasta sekä tieverkoston kehittymisestä. Norrköpingin teollisuusalueen uudiskäyttöä käsiteltiin monesta näkökulmasta. Puolalaiset edustajat kertoivat Gdanskin satama-alueen kehityksestä, Varsovan teollisuusperintökohteista sekä Wieliczkan suolakäivökseen liittyvästä arkkitehtuurista. Tarton satama-alueen kehittäminen oli virolaisten edustajien aiheena. Porin puuvillatehtaan uudiskäyttö sekä Oulun varuskunta-alueen kehitys edustivat suomalaista näkökulmaa.

Useissa puheenvuoroissa korostui teollisuusympäristöjen kaksinainen luonne. Ne ovat sekä kulttuurimistomerkkejä että tämän päivän kaupunkilaisten arkipäivää. Vesi ja sen kulttuurimaisemallinen merkitys korostuvat useissa uudiskäyttöprojekteissa. Onhan teollisuus usein sijoittunut vesistöjen

äärelle. Ranta-alueet ovatkin kiinteistö-sijoittajien tavoittelemia alueita. Tällöin saattavat kuitenkin alueen taloudellisesti tehokas käyttö ja teollisen perinnön näkökulmat joutua ristiriitaan. Tähän kysymykseen ei konferenssissa kuitenkaan paneuduttu.

Teollisuus identiteetin luojana

Teollisuuden merkitys identiteetin ilmentäjänä esiintyi keskeisenä nimittäjänä useassa alustuksessa. Tehtaat sekä visuaalisena elementtinä että henkisenä ilmapiirinä luovat kaupungille ja kaupunkilaisille identiteettiä, joskin teollisuustyö saatetaan mieltää raskaana ja epämiellyttävänä muistona. Uudiskäyttöprojekteissa pyritään muuntamaan nämä negatiiviset muistot positiivisiksi asioiksi. Suljetut teollisuusalueet muut-

tuvat julkisiksi, avoimiksi vapaa-ajanviettopaikoiksi ja liike-elämän toimitaloiksi. Miten paikkakunnan identiteetti muuttuu, kun tehdään toiminta loppuu ja sen merkityksiä muodostava muisto menneisyydestä katoaa vähitellen? Tätä kysymystä pohdittiin niin Porin, Norrköpingin kuin Riiinkin tapa-uksissa.

Vesivoimalaitokset loivat 1900-luvun alussa kansallista identiteettiä vuonna 1905 itsenäistyneelle Norjalle. Voimalaitokset olivat merkki siitä, että Norjasta oli tullut moderni teollinen kansakunta. Juuri sen vuoksi voimalaitosten esteettiseen asuun panostettiin erityisen paljon. Norjan edustajat kertoivat Tyssedalin voimalaitoksesta, jonka rakentaminen sijoittuu valtion itsenäistymisen vuosiin. Tähän Norjan länsirannikolla sijaitsevaan voimalaitokseen on sijoitettu museo, joka toimii yhteistyössä kaupallisen

Lomamatka Suomeen 1960. Kuva: Yksityiskokoelma.

Tyssefaldene A/S:n kanssa.

Lech Walesan johtaman Solidaarisuus-liikkeen merkitys Gdanskin telakatyöläisten kansannousussa ja Puolan itsenäisyystaistelussa on liikkeellepaneva voima Gdanskin satama-alueiden kehittämisessä, jota omalta osaltaan vie eteenpäin Synergia99-niminen yksityisyrittäjä yhteistyössä viranomaisien kanssa. Gdanskin satama-alueet kantavatkin vapauden symbolia Puolassa. Satamassa ja telakoilla työskenteli enimmillään jopa 15000 työntekijää. Nyt sieltä saa leipänsä noin 3500 henkilöä.

Taloudelliset tavoitteet

Yksityisen pääoman sitoutuminen teollisuusperintöä säilyttäviin projekteihin on lisääntymässä. Kaupallisten ja yhteiskunnallisten intressien väliset ristiriidat asettavat uusia haasteita uudiskäyttöprojekteissa ja suojelukysymyksissä. Kun kaupungin teollista leimaa muutetaan moderniksi, kuinka moni entinen teollisuuspaikkakunta onkaan hakenut uutta identiteettiä kulttuurin, koulutuksen ja liike-elämän parista?

Itäisen Euroopan maissa talousjärjestelmän muutos on vaikuttanut rajusti kulttuuriperintötyöhön eikä vähiten teollisuusperintökeskusteluun. Baltian maissa tunnetaan välipitämättömyyttä tai jopa vastenmielisyyttä neuvostoaikaisten teollisuuslaitosten säilyttämisestä kohtaan. Poliittiset muutokset johtavat kansallisen identiteetin uudelleen arviointiin. Tänä päivänä haetaan Latviassa uutta kansallista identiteettiä kaukaisesta historiasta aina Hansa-ajalta saakka. Konferenssipaikaksi olikin valittu vastikään valmistunut 1300-luvulle

juurensa juontava Blackheads' Housen kopio Riian vanhassa kaupungissa.

Puolan teollisuusperintöstrategia

Artur Zbiegieni Varsovan kaupungin kulttuuriperintöosastolta esitteli suunnitelmaa, jonka mukaan Puolassa laaditaan strateginen ohjelma teollisuusperinnön turvaamiseksi. Ohjelma voisi soveltua myös muille talousuudistusta toteuttaville maille. Puolassa on säilynyt useita vanhoja tehtaita ja niissä jopa hyvinkin vanhoja koneistoja, koska teollisuuslaitoksilla ei toisen maailmansodan jälkeen ollut useinkaan varaa uudistaa teknologiaa. Nämä kohteet ovat kansainvälisestikin merkittäviä teollisuushistorian viestimiä. Tämän päivän omistajat eivät kuitenkaan ole kiinnostuneita vanhojen tehdashallien tai laitteistojen korjaamisesta. Tämän vuoksi Puolassa toteutettiin 1990-luvun loppupuolella Kulttuuriministeriön rahoittama tutkimusohjelma, jonka tavoitteena oli kartoittaa yksityistettyjen valtionyritysten teollisuusrakennukset ja tekniset laitteet. Projektin tuloksena saatiin kolmen vuoden kuluessa useiden tuhansien kohteiden tietokanta. Kerättyjä tietoja käytetään valittaessa säilytettäviä ja kunnostettavia kohteita.

Konferenssi oli merkittävä tapahtuma Latvian teollisuusperintötyön aktivoimisessa. Riian kaupungin aloite ruotsalaisyhteistyön siivittämänä osoittaa, että teollinen perintö on saamassa jalansijaa Baltiassa kulttuuriperinnön kentällä.

tuija.mikkonen@upc.fi